

О.О. МУШНИКОВ, аспірант Українська інженерно-педагогічна академія, Харків

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ СТІЙКІСТЮ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Пропонуються основні складові концепції управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств машинобудування. Обґрунтовано основні принципи управління, особливості та вплив життєвого циклу підприємства на отримання ефекту від впровадження концепції розвитку.

Ключові слова: управління стійкістю, інноваційно-інвестиційний розвиток, система управління, підприємства машинобудування, концепція управління

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільних і економічних відносин процеси глобалізації в значній мірі прискорили інформаційні, транспортні та транзакційні потоки, підвищили мобільність економічних ресурсів, що в результаті характеризує швидкі зміни в діяльності суб'єктів господарювання. Тому економічні системи не тільки на макро, але і на мікрорівні, повинні адекватно реагувати на трансформації, що відбуваються і бути готовими до змін. Це можливо на основі підвищення конкурентоспроможності шляхом інноваційних перетворень. Процес інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств, значною мірою пов'язаний з поточною виробничо-господарською та фінансовою діяльністю. Протікаючи одночасно, вони протилежні один одному за обсягом генерування та споживання ресурсів. Виходячи з цього, при реалізації управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств важливо вирішувати проблему забезпечення його стійкості. Саме з цього приводу, особливе питання повинно приділятися концепції управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств машинобудування, як однієї з провідних галузей національної економіки України.

Аналіз останніх досліджень та літератури. На сьогодні достатня кількість вітчизняних та закордонних науковців визначають необхідність інноваційного розвитку підприємств та запропоновані методи й заходи щодо його управління. Ці питання відображені в роботах таких авторів як: Кузика Б.Н., Кушліна В.И., Яковець Ю.В. [1]; Мищенко Л.Я., Арутюнова Е.Ю. [2]; Ячменьової В.М. [4]; Гриньова А.В. [5] та ін. Але, необхідно відзначити, що основні проблеми розвитку підприємства пов'язані з відсутністю

адекватної концепції та механізму управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства в сучасних умовах, у зв'язку, з чим необхідно розкрити положення концепції управління на основі його інноваційно-інвестиційної активності.

Метою статті визначення особливостей в формуванні концепції управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств машинобудування.

Матеріали досліджень. Підприємства машинобудування відповідно обміну засобів та енергією із зовнішнім оточенням відносяться до складних відкритих динамічних систем, важливою властивістю якої є їх стійкість.

Інноваційний розвиток підприємства визначається його здатністю створювати нові компетенції, які в теорії стратегічного управління розглядаються як динамічні можливості [1]. Управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства повинно стратегічно визначати напрями інтеграції зусиль в створення інноваційних технологій, продуктів, послуг і процесів на основі розробки і трансформації ключових компетенцій підприємства відповідно до мінливих факторів і умов зовнішнього середовища та обґрунтованого фінансового забезпечення відповідно життєвому циклу підприємства.

Розвиток стійкості інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств має підкорятися загальним законам формування постіндустріального суспільства, тобто зобов'язане враховувати певні чинники, що визначають вектор сучасного руху вперед [2].

Результати досліджень. Фактори і умови зовнішнього середовища породжують необхідність формування концепції управління підприємством і розробку методичних принципів інноваційно-інвестиційного розвитку його діяльності (див. рис.).

До основних принципів управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства слід віднести наступні: - стратегічною цілеспрямованості стійкості інноваційно-інвестиційного розвитку, який обумовлює необхідність наявності та досягнення стратегічних цілей стійкості інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства, що реалізуються через формування у складі системи управління цільових та відповідних лінійних, функціональних зв'язків і забезпечують підсистеми управління;

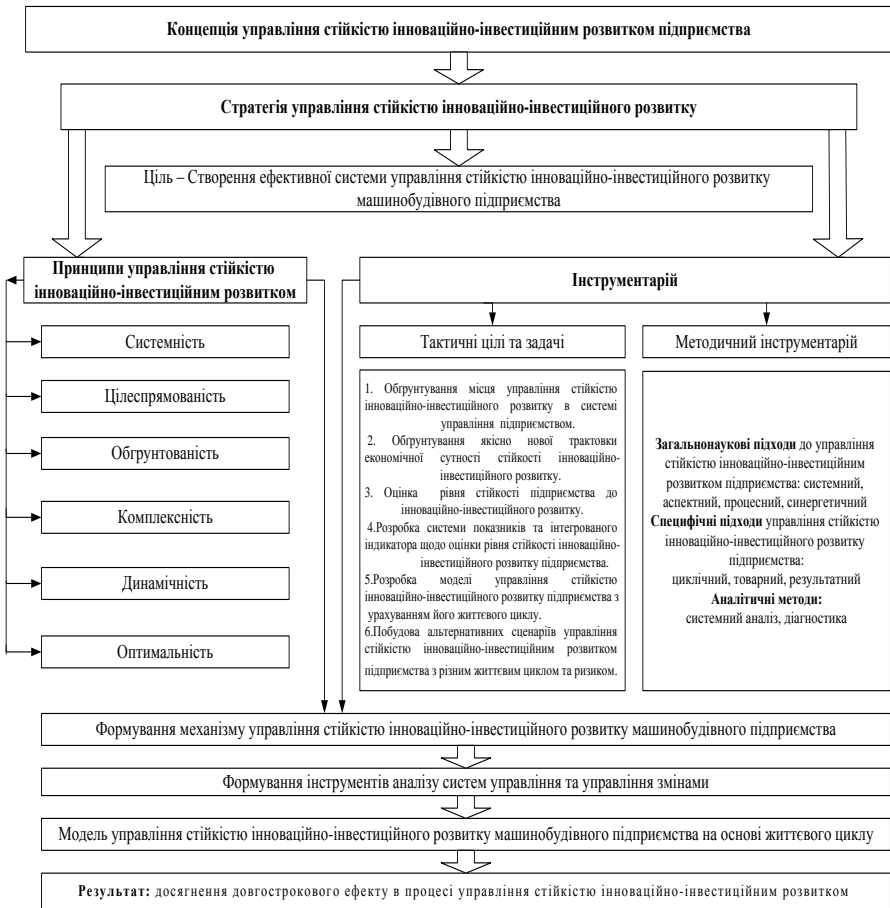

Рис. – Концепція управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівних підприємств

- безперервності здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, тобто, всі процеси побудови та функціонування системи управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств машинобудування мають бути безперервними і повинні забезпечувати перехід її в більш досконалий стан;

- динамічності (гнучкості) забезпечуючи постійний рух підприємства машинобудування вперед на основі пошуку шляхів адаптації до постійно мінливих вимог ринкового середовища на основі появи нових виробництв та

технологій, розширення асортименту інноваційної продукції, підвищення рівня стійкості інноваційно-інвестиційної активності;

- комплексність, який реалізується через взаємну ув'язку всіх сформованих елементів, підсистем, стадій життєвого циклу підприємства, ієрархічних рівнів і комплексу організаційних, економічних, соціальних, науково-технічних, виробничих та інших заходів з управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком;

- систематичність визначає постійне безперервне виконання всіх робіт з управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком, їх ритмічність і довготривалість дії;

- інтеграції - підприємство як відкрита система розвиває інноваційну діяльність у тісній взаємодії з іншими економічними суб'єктами ринку, інтегруючи свої зусилля в єдиний інноваційний процес.

Дотримання зазначених принципів управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку дозволить машинобудівним підприємствам системно планувати і здійснювати свою діяльність в умовах розвитку процесів глобалізації з використання загальнонаукових та специфічних підходів. Практичні завдання управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства пов'язані не просто з плануванням і здійсненням інновацій, а із забезпеченням їх розробки та реалізації у відповідності з заданими тактичними цільовими параметрами при оптимальних витратах для отримання максимальних результатів діяльності в строго встановлені терміни. Визначення системи сутнісних характеристик стійкості інноваційно-інвестиційного розвитку як економічних категорій дозволяє розкрити особливості управління розвитком підприємств машинобудування в умовах циклічного розвитку економіки.

Інноваційно-інвестиційний розвиток має спіралеподібну форму, яка розкривається логікою і сутністю процесу створення і реалізації інновації та забезпечення інвестиційної підтримки з урахуванням ризиків на кожному етапі розвитку. Розвиток як процес якісної зміни об'єктів постає в певних формах (еволюційна і революційна, екстенсивна і інтенсивна та ін.) і як джерело, передбачає появу інновації. Розвиток і реалізація інновацій та інвестицій стимулюють процес формування нових потреб, одночасно будучи джерелом їх задоволення.

Тому, на перший погляд, основу процесу спіралеподібного інноваційно-інвестиційного розвитку становлять потреби на інновації, які здатні їх задовольняти. А на другий погляд механізм управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку заснований на реалізації функцій інновацій, які розкривають сутність даної категорії. Функції інновації як економічної

категорії виражають зовнішній прояв її властивостей і її роль в системі економічних відносин. В економічній літературі виділено три основні функції інновацій (відтворювальна, інвестиційна і стимулююча).

Зважаючи на спіралеподібну особливість розвитку інноваційно-інвестиційного процесу на основі реалізації функцій інновації доцільно дати таке визначення інноваційно-інвестиційного розвитку діяльності підприємства, який представляє собою цілеспрямоване перетворення виробничого процесу, його структури, організації, планування, управління процесами створення, виробництва та реалізації інноваційних продуктів (товарів, послуг), процесів, нових методів маркетингу або нових організаційних методів у діловій практиці на основі ефективного використання інноваційного потенціалу та його перетворення на інноваційний капітал з метою отримання соціально-економічного ефекту.

У коло завдань управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства входять роботи з маркетингової підтримки інновацій, питання організації інвестування інновацій, вирішення проблем подолання опору змінам з боку персоналу, вибудовування системи взаємовідносин з суб'єктами ринку, оптимізація процесів управління створюваної інтелектуальною власністю. Це вимагає формування науково-методичного і теоретичного обґрунтування й розробки адекватного механізму управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком машинобудівного підприємства в сучасних умовах. Оцінка особливостей управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком машинобудівного підприємства і розвиток теорії та методики в даній сфері дасть можливість істотно підвищити ефективність і результативність інновацій, що дозволить забезпечити високий рівень конкурентоспроможності не тільки окремих підприємств, а й галузей, регіонів і економіки країни в цілому.

Управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком машинобудівного підприємства розглядається як системне управління інноваційною та інвестиційною діяльністю, спрямованої на формування і забезпечення досягнення економічного зростання шляхом раціонального використання, нарощування й розподілу інноваційного потенціалу, що включає матеріальні, трудові, фінансові, інформаційні ресурси, з метою перетворення його в інноваційний капітал, здатний забезпечити стійкість інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства.

Застосовуючи системний підхід до управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком машинобудівного підприємства, розглянемо системне управління інноваційною діяльністю підприємства у вигляді сукупності двох підсистем: керуючої підсистеми (суб'єкт управління) і

керованої підсистеми (об'єкт управління). В якості суб'єкта управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства виступає колектив фахівців-менеджерів, який шляхом розробки відповідних методів, способів і прийомів управлінського впливу організовує цілеспрямоване ефективне функціонування об'єкта управління. Об'єктом управління в даній системі є інновації, інноваційний процес та економічні відносини, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності, а також між учасниками ринку інновацій.

Інноваційний процес як об'єкт управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства базується на інноваційній діяльності і охоплює весь цикл перетворення наукових досягнень в інновації, включаючи роботи з ініціювання, створення, розробки, впровадження, реалізації та поширенню інновацій. Управління стійкістю інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства обов'язково має передбачати в якості кінцевої мети здійснення дифузії інновацій, яка по своїй суті є результатом визнання інновації широким колом економічних агентів.

Висновки. Таким чином, управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком розглядається як самостійний вид управлінської діяльності, який має специфічні особливості, що необхідно враховувати при формуванні механізму управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком машинобудівного підприємства:

- Управління стійкістю інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства на відміну від традиційного управління характеризується високою нестабільністю і мінливістю всіх елементів системи управління, що супроводжується подоланням опору змінам і усуненням різних патологій.

- В основі стійкості інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства знаходяться технологічні інновації, здатні надати імпульс для розвитку інших видів інновацій на підприємстві. Однак основною проблемою інноваційної діяльності є промислове освоєння наукомістких нововведень, їх комерціалізація і просування на ринку, пов'язані з необхідністю обов'язкової модернізації всієї господарської діяльності підприємства в разі зміни технології виробництва.

- Високий рівень ризику і невизначеності інноваційної діяльності вимагають постійного здійснення контролю та координації.

- На стійкість інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівного підприємства впливають параметри і фактори динамічного зовнішнього середовища, а також стратегічні установки і результати діяльності самого підприємства. Тому об'єкти управління стійкістю інноваційно-інвестиційним

розвитком підприємства повинні досліджуватися в двох аспектах: в статичі (інновації як явища та їх наслідки на всіх рівнях управління підприємством) і в динаміці (інновації як процеси комерційного освоєння виробництва).

• Стійкість інноваційно-інвестиційного розвитку передбачає не тільки основний процес освоєння інновацій, а й формування системи факторів та умов, необхідних для його успішного здійснення. Умовою інтенсивного інноваційно-інвестиційного розвитку є соціально-економічна адаптація підприємства і його суб'єктів до необхідності розробки і використання обґрунтованих інноваційних рішень в технологічному процесі.

Список літератури: 1. Прогнозирование, стратегическое планирование и национальное программирование / Кузык Б.Н., Кушлин В.И., Яковец Ю.В. - М.: Экономика, 2008. 2. Формирование механизма управления развитием промышленной корпорации: Монография / Мищенко Л.Я., Арутюнов Э.Ю. - Краснодар, 2002. 3. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование) предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры): пер. с нем. / Шумпетер Й. - М.: Прогресс, 1982. 4. Ячменьова В.М. Стійкість діяльності промислових підприємств: оцінка та забезпечення / Монографія. – Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2010. 5. Грин'ов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А.В. Грин'ов – Харків: ІНЖЕК, 2008. 6. Пономаренко В.С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія / В.С.Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим – Харків: ІНЖЕК, 2009. 7. Забродский В.А. Развитие крупномасштабных экономико-производственных систем / В.А. Забродский, Н.А. Кизим – Харьков: Бизнес Информ, 2000.

Bibliography (transliterated): 1. *Prognozirovanie, strategicheskoe planirovanie i nacional'noe programmirovanie* / Kuzyk B.N., Kushlin V.I., Jakovec Ju.V. - M.: Jekonomika, 2008. 2. *Formirovanie mehanizma upravlenija razvitiem promyshlennoj korporacii*: Monografija / Mishhenko L.Ja., Arutjunov Je.Ju. - Krasnodar, 2002. 3. *Shumpeter J. Teorija jekonomicheskogo razvittija* (issledovanie) predprinimatel'skoj pribyli, kapitala, kredita, procenta i cikla kon#junkturny): per. s nem. / Shumpeter J. - M.: Progress, 1982. 4. *Jachmen'ova V.M. Stijkist' dijaj'nosti promislovih pidpriemstv: ocinka ta zabezpechennja* / Monografija. – Simferopol': VD «ARIAL», 2010. 5. *Grin'ov A.V. Innovacijnij rozvitok promislovih pidpriemstv: koncepcija, metodologija, strategichne upravlinnja* / A.V. Grin'ov – Harkiv: INZhEK, 2008. 6. *Ponomarenko V.S. Strategija rozvittu pidpriemstva v umovah krizi*: Monografija / V.S.Ponomarenko, O.M. Tridid, M.O. Kizim – Harkiv: INZhEK, 2009. 7. *Zabrodskij V.A. Razvittie krupnomashtabnyh jekonomiko-proizvodstvennyh sistem* / V.A. Zabrodskij, N.A. Kizim – Har'kov: Biznes Inform, 2000.

Надійшла до редколегії 27.03.2014